

III BÖLMƏ

AQRAR PROBLEMLƏR – AQRABİZNES, SAHİBKARLIQ FƏALİYYƏTİ VƏ İNNOVASIYALAR

UOT 338.43

*dos. Novruzə Qeyis qızı ADİLOVA,
dos. Sədaqət Elman qızı ƏHMƏDOVA*
Bakı Dövlət Universitetinin "Dünya İqtisadiyyatı" kafedrası

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA KƏND TƏSƏRRÜFATINDA AQRAR SFERANIN İNKİŞAF İSTİQAMƏTLƏRİ

Xülasə

Məqalədə aqrar sferanın ixrac protensialının inkişaf məsələləri araşdırılmışdır. İqtisadiyyatın bütün sahələrində olduğu kimi kənd təsərrüfatı sahəsinə də nəzarətin mərkəzdən idarə edilməsi əks olunmuşdur.

Məqalədə aqrar sahənin inkişafının stimullaşdırılması üçün bəzi tövsiyələr əks etdirilmişdir.

Müasir dövrdə dövlətin aqrar sferaya göstərdiyi dəstək və ixrac potensialının artması, rəqabət qabiliyyətinin artması təhlil edilərək, aradan qaldırılması; yolları təklif edilərək əks etdirilmişdir. Həmçinin, aqrar sferanın inkişafı mərhələsində mürəkkəb təsərrüfat forması kimi kooperasiya münasibət sisteminin tətbiq edilməsi göstərilmişdir.

Açar sözlər: *aqrar sfera, ixrac potensialı, stimullaşdırma, inkişaf, kənd təsərrüfatı, bazar, kooperasiya, rəqabət, istehsal.*

Giriş

70 ilə yaxın bir müddətdə Sovetlər İttifaqı daxilində mərkəzi idarəetmə sisteminin bir hissəsi kimi qalan Azərbaycanın bu prosesdə qarşılaşmış olduğu ciddi iqtisadi çətinlikləri olmuşdur. Xüsusilə, Sovet İttifaqının ilk dövrlərində qarşıya çıxan iqtisadi problemlər, ardınca İkinci Dünya müharibəsi, daha sonra SSRİ-nin ABŞ ilə etdiyi soyuq müharibə dövrü, tətbiq olunan ciddi mərkəzi idarəetmə sistemi, 1980-ci illərdəki SSRİ-nin iqtisadi çökməsi, əldə edilən müstəqillik prosesi və onun meydana gətirmiş olduğu nəticələr Azərbaycan üçün çox çətin bir iqtisadi dövrün keçməsinə səbəb olmuşdur. Uzun bir müddət öz nəzarətində olmayan iqtisadi proqramlar həyata keçirmək məcburiyyətində qalan ölkənin iqtisadi istehsal struktura da xeyli dəyişmişdir. Mərkəzin istəyi əsasında yaranan istehsal strukturunda, digər SSRİ respublikaları kimi, Azərbaycanın da üzərinə düşən yeganə vəzifə verilən planları vaxtında və qüsursuz olaraq yerinə yetirmək olmuşdur. İqtisadiyyatın bütün sahələrində olduğu kimi, kənd təsərrüfatında da nəzarət tamamilə mərkəzə aid olmuşdur. Kənd təsərrüfatı sahələri istiqamət dəyişdirərək, kolxoz və sovxozlar vasitəsi ilə istənilən istehsala cəlb edilmişlər. Bu dövrdə artan əhalinin ərzaq tələbatının ödənilməsi daxilində kənd təsərrüfatında kimyəvi gübrələrin istifadəsi də artmışdır.

Azərbaycanda aqrar sektorun inkişaf problemləri

Müstəqillikdən sonrakı dövrdə də Azərbaycanda müxtəlif kənd təsərrüfatı problemləri yaşanmışdır. Ətraf mühit amilini çox nəzərə almadan istifadə edilən kimyəvi maddələr və yalnız suvarma texnikaları ölkədə minlərlə hektar əraziləri istifadəsiz vəziyyətə gətirmişdir. Daha sonrakı illərdə isə aqrar məhsullara olan tələbin artması ilə şüursuz şəkildə istifadə edilən kimyəvi maddələr ciddi ətraf mühit və sağlamlıq problemləri meydana gətirmiş və gətirməyə də davam edir. Geniş və səmərəli təsərrüfat sahələrinə malik Azərbaycanda da onların tətbiqi ətraf mühit və insan sağlığı

baxımından müsbət nəticələr doğura bilər. Son illərdə neft gəlirlərinə bağlı olaraq dəyişməyə başlayan sosial-iqtisadi quruluş ilə yanaşı, başda kənd təsərrüfatı sektoru olmaqla qeyri-neft sektorunun inkişaf etdirilməsi əsas siyasətlərdən biri halına gəlmişdir. Pozulmağa üz tutan ekoloji tarazlıqlar, torpaqların məhsuldarlığının azalması, səhrələşmə, eroziya, duzlaşma, artan miqrasiya, kənd təsərrüfatı məhsul mənbəli səhiyyə problemlərinin yayılması ölkədə geniş imkanları olan kənd təsərrüfatının inkişaf etməsini zəruri hala gətirir. [1, s. 181] Texnika və texnologyanın inkişafı ilə meydana gələn yaşıl inqilab kənd təsərrüfatı istehsalını artırmaqla yanaşı, bir sıra mənfi cəhətləri də bərabərində gətirmişdir. Bu baxımdan, təsərrüfata bağlı çirkləndirmənin və qeyri-sağlam kənd təsərrüfatı məhsul yetişdiricilərinə qarşı alternativ olaraq meydana gələn təbii kənd təsərrüfatının bir çox ətraf mühit problemini həll edəcəyinə inanılır. Kənd təsərrüfatı təbiətdə mövcud olan təbii sərvətlərin pozulmasının və yararsız hala gəlməsinin qarşısını almaqla bir sıra ətraf mühit probleminin aradan qaldırılmasına səbəb olur.

Aqrar sektorun stimullaşdırılmasını zəruri edən məsələlər

Müstəqillikdən sonra ciddi iqtisadi və siyasi çətinliklərlə üzləşən Azərbaycanda mühüm kənd təsərrüfatı potensialının olduğu məlumdur. Torpaqların 20%-nin Ermənistan tərəfindən işğal edilməsinə baxmayaraq səmərəli aqrar sahələrin mövcudluğu və əlverişli iqlim şəraiti ölkədə ixrac gücünə malik aqrar quruluşu meydana gətirmişdir. Belə bir təsərrüfat imkanının isə təbii kənd təsərrüfatı baxımından qiymətləndirilməsi, bu sahəyə olan marağın son illərdə artmağa başladığını da düşünsək, böyük əhəmiyyət kəsb etdiyini görürük. [2, s. 198]

Kənd təsərrüfatının Azərbaycanda bir çox təsərrüfata bağlı ətraf mühit problemlərini həll edə biləcəyi, şəhərsalma, duzlaşma, eroziya kimi mənfi hallara qarşı olacağı, miqrasiya və sağlam qida məhsulları əldə etmə imkanlarını təmin edərək regional inkişafa töhfə verəcəyi aydın görünən bir həqiqətdir.

Bütün bunlarla yanaşı kənd təsərrüfatının ölkədə inkişafı üçün aşağıdakı stimullaşdırılma tədbirlərinin keçirilməsi vacibdir:

- ilk növbədə ölkədə təbii təsərrüfatla bağlı hüquqi bazanın hazırlanması, lazımı qanunların parlamentə çıxarılması lazımdır;
- istehsalçı və istehlakçılar bu barədə məlumatlandırılmalı, bu məsələdə müxtəlif akademik işlərin görülməsi təşviq edilməlidir;
- yalnız ixraca yönəlik kənd təsərrüfatı istehsalının qurulması deyil, eyni zamanda daxili bazar da tələbatın yaranması üçün say göstərilməlidir;
- kənd təsərrüfatı istehsalı üçün lazımı infrastruktur işlərinin aparılması və keçidin sürətləndirilməsi düşünülməlidir. [3, s. 292];
- daha sonrakı mərhələdə isə üzvi kənd təsərrüfatı istehsalçıları bir araya gətirən birlik və təşkilatlar yaradılmalı, audit və nəzarət şirkətləri ilə əlaqədar olaraq istehsalçılara yardım edəcək qurumların fəaliyyətə keçməsi təmin olunmalıdır.
- istehsalçılar tərəfindən beynəlxalq qurumların təbii əkinçiliyə vermiş olduğu maddi dəstək və fürsətlər yaxından təqib edilməli bu sahə ilə bağlı müxtəlif dərnək və təşkilatlara üzv olunaraq bilik və təcrübə mübadiləsi aparılmalıdır. [4, s. 176]

Aqrar sferada kooperasiyanın inkişafı

Azərbaycan Respublikasının kənd təsərrüfatının fundamental bazasının bünövrəsi 90-cı illərin ortalarında ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən həyata keçirilən ilk aqrar islahatlar nəticəsində qoyulmuşdur. Bu bünövrə aqrar sektorun müasir inkişaf mərhələsində mürəkkəb təsərrüfat forması sayılan kooperasiya kimi münasibətlər sisteminin tətbiq edilməsinə zəmin yaratdı.

Fermer təsərrüfatlarının birləşməsi nəticəsində əldə olunmuş məhsulun və gəlirin ədalətli bölüşdürülməsi ümumi razılığa gələ bilmir, tərəddüd keçirirdilər. Bir-biri ilə rəqabət aparması, fəaliyyətlərində ümumi maraqların formalaşmaması ümumilikdə, aqrar sahədə kooperasiya tipli istehsal münasibətlərinin inkişafını da ləngitmişdir. Əslində, belə bir vəziyyət fərdi təsərrüfatçılıq prinsipləri əsasında fəaliyyət göstərilməsini labüd edirdi. Kooperasiya hərəkətini ləngidən bu səbəblər,

eyni zamanda, kənd təsərrüfatı istehsalının ixtisaslaşması, infrastrukturun təmərküzləşməsi, istehsalçıların maliyyələşməsi, sahələrarası inteqrasiya və digər proseslərə də mənfi təsir göstərir.

Müasir şəraitdə dövlətimizin aqrar sahəyə göstərdiyi dəstəyi nəzərə alaraq, deyə bilərik ki, ixrac potensialının artması, daxili istehlak bazarının təmin olunması və digər məsələlərin həlli kooperasiyaların yaradılmasına, birləşməyə və nəticədə milli aqrar sahənin rəqabət qabiliyyətinin artmasına gətirib çıxaracaq.

Bundan başqa, ixrac potensialının artırılması, ilk növbədə, böyük həcmdə məhsul istehsalını tələb edir. Təbii ki, belə şəraitdə kiçik fermer təsərrüfatları xarici istehsalçılarla rəqabətdə tab gətirə bilməzlər və buna görə də onların birləşməsi labüddür. Hazırda kooperasiya tipli təsərrüfat formalarının yaradılması qaçılmaz prosesdir. Bunun üçün səmərəli iqtisadi mexanizmlər dizaynı qurulmalıdır ki, fermerlər kooperativ hərəkətə qoşulmazdan qabaq fayda əldə edəcəyinə əmin olsunlar.

Bildiyimiz kimi, kənd təsərrüfatı kooperativlərinin yaranması çoxpilləli prosesdir. Əvvəlcə aqrar sahədə torpaq mülkiyyəti əsasında kənd təsərrüfatı istehsal kooperativləri yaranmalıdır. Bu, istehsalın artmasına gətirib çıxarar. İstehlak kooperasiyası isə emal və satış prosesini əhatə edərək, bütünlükdə, aqrar istehsalın sabitliyini təmin edir. İkinci mərhələdə kənd təsərrüfatı kooperativləri təkcə aqrar sektor təmsilçiləri ilə yox, digər sahələrdə fəaliyyət göstərən müəssisələrlə də korporativ əlaqələr yaradır. Kənd təsərrüfatında istehsalın iqtisadi səmərəliliyinin yüksəldilməsində başlıca istiqamət-iqtisadi münasibətlərin yeni şəraitə uyğun qurulması, onun daima təkmilləşdirilməsidir. [5, s. 374]

Daha sonra isə regional səviyyəyə çataraq, sahə assosiasiyaları və ittifaqlar təsis olunur, beynəlxalq assosiasiyalara daxil olmaq mərhələsi başlayır. Kooperasiya prinsiplərinə əsaslanan iri təsərrüfat üstünlüklərə malik olması ilə bərabər (subsidiyaların alınması, kreditlər və investisiyaların cəlb edilməsi, istehsal-emal-satış tsiklinin tam qurulması, aqrotexniki xərclərin azalması, toxum, cins mal-qara və texnikanın satın alınması və s.), istehsalçılara çoxsaylı risklərin təsir dərəcələrinin azalmasına da imkan verəcək. Belə ki, kənd təsərrüfatı və ərzaq məhsullarının satış qiymətlərində aqrar istehsalçıların xüsusi çəkisi yüksələcək və nəticədə onların gəlir səviyyəsi artacaq. Kənd təsərrüfatında investisiyaların stimullaşdırılmasında əsas amillər qismində müəyyən bölgələrdə torpaqdan və sudan istifadə etmək imkanının mövcudluğu çıxış edir. [6, s. 144]

Prezident İlham Əliyev tərəfindən iyulun 14-də təsdiqlənən “Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı kooperasiyasının inkişafına dair 2017-2022-ci illər üçün Dövlət Proqramı”nı aqrar sahənin gələcəyinə və inkişafına xidmət edən fundamental bazanın qurulmasının əsas mərhələsi kimi qəbul etmək olar. Dövlət Proqramının həyata keçirilməsindən gözlənilən nəticələr əsasən aşağıdakılardan ibarətdir:

- kənd təsərrüfatı kooperativlərinin sayının və aqrar istehsalın bütün mərhələlərində onların xüsusi çəkisinin artması. Bunun nəticəsində kənd təsərrüfatı məhsullarının emalı və ixracının çoxalması;
- xırda təsərrüfatların birləşməsi və müvafiq infrastrukturun yaradılması nəticəsində torpaq sahələrindən səmərəli istifadə edilməsi;
- kənd təsərrüfatı kooperativlərinin əhatə etdiyi iri torpaq sahələrində müasir irriqasiya sistemlərinin qurulması;
- kooperativlərdə birləşmiş kənd təsərrüfatı istehsalçılarına ayrılan kreditlərin həcmının artması;
- kənd təsərrüfatı kooperativlərində əlavə iş yerlərinin yaradılması;
- kənd yerlərinin dayanıqlı inkişafı üçün əlverişli şərait yaranması.

Xarici təcrübəyə əsasən, milli iqtisadiyyatın inkişafında bələdçi rolunu oynayan Strateji Yol Xəritəsi postböhəran mərhələsinə qədəm qoymuş və sabit makroiqtisadiyyata malik ölkələrdə tətbiq olunur. Son illərdə neft gəlirlərinin azalması və nəticədə milli valyutanın kəskin devalvasiyaya uğraması illərlə sabit vəziyyətdə saxlanılan makroiqtisadi tarazlığın pozulmasına gətirib çıxarıb. Aqrar sahədə istehsalın iqtisadi səmərəliliyinə bir çox amillər təsir göstərir. Bu amillər bir-biri ilə

qarşılıqlı əlaqə və asılılığa malikdir. Yəni, bu və ya digər amillər istehsalın inkişafına və iqtisadi səmərəliliyin yüksəldilməsinə təsir edir. Həm də digər amillərin təsir səviyyəsinin artıb-azalmasına səbəb olur. Ona görə də, istehsalın səmərəliliyinin yüksəldilməsi amilləri aqrar sahənin spesifik xüsusiyyətləri ilə əlaqədar kompleks şəkildə nəzərə alınmalıdır. [7, s. 536]

Kənd təsərrüfatında aqrar sferada kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalının inkişafı

Hazırda dövlət inflyasiyanı nəzarətdə saxlamaq üçün sərt monetar siyasət həyata keçirir. Lakin qısamüddətli olsa da, təsiredici gücə malik monetar və fiskal siyasətin alətləri uzun müddətə nəzərdə tutulmuş davamlı iqtisadi inkişaf tempinin artmasına yararlı deyil. Yalnız qısamüddətli sərbətlilik vəziyyətində, ilk növbədə, staqflyasiya prosesini müəyyən dərəcədə ləngitmək olar. Bu da istehsalın restrukturizasiyasına yönəldilmiş strateji layihələrin həyata keçirilməsinə və keyfiyyət baxımından iqtisadi artıma nail olunmasına münbit şərait yaradır. Bu baxımdan Prezident İlham Əliyevin dekabrın 6-da imzaladığı Fərmanla təsdiqlənmiş “Azərbaycan Respublikasında kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına və emalına dair Strateji Yol Xəritəsi”ni uzunmüddətli, dayanıqlı iqtisadi artım şəraitinə doğru “ötürücü mexanizm” rolunu oynayan ən mühüm sənəd kimi xarakterizə etmək olar. Belə ki, kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının davamlılığına təsir edən amillər arasında yol xəritəsinin əsas prinsipləri müəyyənləşdirilib. İstehsalın iqtisadi səmərəliliyini kəmiyyətcə ölçmək zərurəti elə göstəricilər sistemini tələb edir ki, onların köməyi ilə həmin səmərə və həm də onu əldə etmək üçün məsrəflərin kəmiyyəti tam və dəqiq müəyyən oluna bilsin. [8, s.211]

Başlıca prinsip ölkənin aqrar sektorunun mövcud istehsal imkanlarına və daxili ərzaq bazarının tələbatına uyğun olaraq, strateji planın hazırlanmasıdır. Bunun reallaşması üçün sabit istehsal dinamikasının yüksəlməsi nəticəsində əhalinin ərzaqla təminatında daxili imkanlardan maksimum faydalanmaq prioritet hesab olunur. İlk növbədə, xarici ölkələrdən ərzaq asılılığının mümkün qədər azaldılması nəzərdə tutulur. Buna nail olmaq üçün daxili istehsalçının rəqabət qabiliyyətinin artırılması, gəlir bazasının genişləndirilməsi yolu ilə istehsalın stimullaşdırılması istiqamətində konkret tədbirlər (diferensial subsidiyalaşma, məhsuldarlığın və gəlirlərin sığortalınması, transaksion xərclərin azaldılması və sair) planlaşdırılır. Qeyd etmək lazımdır ki, aqrar sferada istehsalın iqtisadi səmərəliliyinin yüksəldilməsi üçün hər şeydən əvvəl iqtisadi səmərəliliyin əsas nəzəri və praktiki cəhətləri düzgün qiymətləndirilməli, mahiyyəti və məzmunu elmi cəhətdən əsaslandırılmalıdır. [9, s. 357]

Bu prinsiplərin reallaşması naminə aqrar siyasət üç əsas istiqamətdə həyata keçirilməlidir. Belə ki, daxili bazarlarda tələb və təklif parametrlərinin düzgün müəyyənləşdirilməsi baxımından kənd təsərrüfatı məhsullarının qiymət tənzimlənməsi mexanizmlərinin işlənilib hazırlanması nəzərdə tutulur. Ən önəmlisi, daxili bazara rəqabətqabiliyyətli yerli məhsullar çıxararaq istehlakçıların tələbatını ödəməkdir. Burada daxili bazarın xüsusiyyətlərini təhlil edərək çeşidlilik, subsitutluq və digər elementlər nəzərə alınır. Bunun üçün ərzaq təhlükəsizliyi və idxal əvəzedici mexanizmlərin ayrı-ayrılıqda yox, kompleks şəkildə həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur. Əvvəla, ərzaq təhlükəsizliyi səviyyəsinin artırılmasına əsaslanan tədbirlərin davamlılığı ilə bərabər, daxili bazarda idxal məhsullarına qarşı iqtisadi üsullar vasitəsilə rəqabət aparmaqla, istehlakçının alıcılıq qabiliyyətinə uyğun keyfiyyətli məhsulların təklifi artırılmalıdır. Növbəti prinsip müasir texnologiyalardan yə-tərincə yararlanmaq, onları istehsal prosesində fəal şəkildə tətbiq etməkdir. Bu zaman əsas diqqət məhsuldarlığın artırılmasına, il ərzində azı iki dəfə məhsul götürülməsinə, ərzaq məhsullarının istehsalında daha dərin emal prosesinin qurulmasına yönəldilməlidir. Bazar münasibətlərinin formalaşdığı şəraitdə ölkənin sosial-iqtisadi yüksəlişi və əhalinin ərzaqla təminatının yaxşılaşdırılması kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının artırılması ilə yanaşı həlledici səviyyədə istehsalın iqtisadi səmərəliliyinin yüksəldilməsindən asılıdır.

Yerli istehsalın stimullaşdırılması sahəsində ixrac potensialının artması planlaşdırılır. Bu da daxili bazarın tələbatının daha dolğun ödənilməsinə, kənd təsərrüfatı istehsalının canlandırılmasına, nəticə etibarilə istehsal və istehlak maraqları əsasında bütöv texnoloji və istehsal tsiklinə malik iri təsərrüfatların meydana gəlməsinə zəmin yaradacaqdır. Strateji Yol Xəritəsinin əsas məqsədlərindən biri də dünya ərzaq və kənd təsərrüfatı bazarına ekoloji cəhətdən təmiz məhsul ixracını

maksimum artırmaqdır. Burada, əsasən ərzaq məhsullarının dərin emal prosesində robotlaşdırma texnologiyalarının tətbiqi, yüksək məhsuldar cins heyvanların, bitki sortlarının və biotexnologiyaların istifadəsi nəzərdə tutulur. Həmçinin güclü elm və təhsil komplekslərinin yaradılması, kənd təsərrüfatı məhsullarının və ərzaq tullantılarının dərin və kompleks emalı texnologiyalarının tətbiqi və sair planlaşdırılır.

Nəticə

1. Qloballaşma prosesində müxtəlif kənd təsərrüfatı məşəli mühit problemlərinin qarşısı alınmalıdır.
2. Kənd təsərrüfatının Azərbaycanda inkişaf etməsinin əhəmiyyətli olduğu göstərilmişdir.
3. Prosesin planlı və sistemli olması da son dərəcə böyük əhəmiyyət kəsb etməlidir.
4. Müvafiq qanunların həyata keçirilməsinə istehlakçılar cəlb edilməlidir.
5. Kənd təsərrüfatında ərzaq məhsullarının satış qiymətlərində aqrar istehsalçıların xüsusi çəkisi yüksəldilməlidir.
6. Kənd təsərrüfatı kooperativlərində yeni iş yerlərinin yaradılması tətbiq edilməlidir.
7. Yerli istehsalın stimullaşdırılması sahəsində ixrac potensialının artması, planlaşdırılması və daxili bazarın tələbatı ödənilməlidir.

ƏDƏBİYYAT

1. Sultanova R.P. Azərbaycan regionlarında sənayenin və ərzaq quruluşunun təkmilləşdirilməsinin əsas istiqamətləri. Azərbaycan Kooperasiya Universitetinin “Xəbərləri” 2006.
2. Əliyev A.Ə., Şəkərləyev A.Ş. “Bazar iqtisadiyyatına keçid: Dövlətin iqtisadi siyasəti. Bakı, “İqtisad Universiteti” nəşriyyatı, 2002.
3. Aliyev İ.H. Aqrar sahənin idarəetmə problemləri. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Xəbərləri. Humanitar və ictimai elmlər Seriyası. Bakı, 2005.
4. Xəlilov H.A. Aqrar iqtisadiyyatda sistem transformasiyaları və modernləşdirmə şəraiti. Bakı, 2005.
5. İbrahimov İ.H. Aqrar sahənin iqtisadiyyatı. Bakı, “Avropa” nəş, 2016, 655 səh.
6. A.A.Rüstəmov, Q.Qasımov. Aqrar sferanın iqtisadiyyatı və idarə edilməsi. Bakı, “Avropa” nəş, 2013, 406.
7. R.İ.Xasbulatov. Beynəlxalq iqtisadi münasibətlər. Bakı, “Zərdabi ZTD” MMC, 2015, 808 səh.
8. T.Hüseynov. Müəssisənin iqtisadiyyatı. Bakı, “Azərneşr”, 2005, 559 səh.
9. E.A.Quliyev. Aqrar iqtisadiyyat. Bakı, “Kooperasiya”, 320 səh.

*doc. Новруза Гейис кызы Адилова,
doc. Садагат Эльман кызы Ахмедова
Бакинский Государственный Университет
кафедра “Мировой Экономики”*

Направления развития аграрной сферы в сельском хозяйстве Азербайджанской Республики

Резюме

В статье рассмотрены вопросы развития экспортного потенциала аграрной сферы. В статье, как и во всех сферах экономики, отражено централизованное управление контролем в сфере сельского хозяйства.

В статье отражены некоторые рекомендации по стимулированию развития аграрной сферы, также анализируется поддержка, оказываемая государством аграрной сфере в современный период, увеличение экспортного потенциала, повышение конкурентоспособности, предлагаются пути ее преодоления.

В статье показано внедрение системы кооперационных отношений как сложной формы хозяйствования на этапе развития аграрной сферы.

Ключевые слова: *аграрная сфера, экспортный потенциал, стимулирование, развитие, сельское хозяйство, рынок, кооперация, конкуренция, производство.*

*ass prof. Novruza Geyis Adilova,
ass prof. Sadagat Elman Ahmadova
Baku State University
department of “World economy”*

Directions of development of the agricultural sector in the agriculture of the Republic of Azerbaijan

Summary

The article deals with the development of the export potential of the agricultural sector. The article, as in all spheres of the economy, reflects the centralized control management in the field of agriculture.

The article reflects some recommendations for stimulating the development of the agricultural sector.

The article analyzes the support provided by the state to the agricultural sector in the modern period, the increase in export potential, the increase in competitiveness, and suggests ways to overcome it.

The article shows the introduction of the system of cooperative relations as a complex form of management at the stage of development of the agricultural sector.

Key words: *agricultural sector, export potential, promotion, development, agriculture, market, cooperation, competition, production.*